

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

Анотація. Розглядаються шляхи формування педагогічної культури майбутнього викладача літератури на основі аналізу наукової літератури, класифікації мотивів, факторів та якостей професійної діяльності педагога-філолога.

Ключові слова: педагогічна культура, мотиви формування особистості педагога, фактори педагогічного процесу, якості вчителя літератури, читацька культура.

Стан сучасного розвитку суспільства диктує необхідність створення нових умов професійної підготовки вчителя. Потребують вдосконалення система навчання, оцінювання і контроль знань, умінь і навичок студента. Актуальним є створення підґрунтя для того, щоб заохочувати студентів на досягненні необхідних компетенцій, а педагогів на впровадженні новітніх технологій навчання.

Усі ці елементи професійної підготовки майбутнього вчителя словесника є складовими поняття «педагогічна культура вчителя».

Мета статті — висвітлення методичних основ формування педагогічної культури у студентів філологічних спеціальностей.

В усі часи вчитель повинен був бути високо культурною людиною. В умовах інформаційного суспільства вага цієї професійної ознаки зростає. За ствердженням **І.Зязюна: «Високе звання «вчитель» набуває свого справжнього змісту лише тоді, коли воно єдине з поняттям культури»** [1;с.147].

У науковій літературі педагогічна культура трактується як динамічний комплекс загальнолюдських педагогічних цінностей, творчих засобів педагогічної діяльності та досягнень осіб, які займаються навчанням і вихованням. Це складне явище і вивчається в різних аспектах.

Термін «педагогічна культура» вперше ввів В.О. Сухомлинський у дослідженні «Розмова з молодим директором школи». Вчений підкреслював, що педагогічна культура означає достатньо високий рівень опанування соціокультурними цінностями людства [2;с.46].

Педагогічна культура — це така ознака викладача, без якої неможлива творчість вчителя. Дослідник зазначав, що без знання душі дитини, особливості її психіки неможливе виховання і

навчання, немає педагогічної культури. Тільки тому педагогу, який розуміє серце дитини, відчуває характерні риси її мислення, справедливому і доброму, розумному і гуманному наставнику учні відкриють свої таємниці.

У книзі «Серце відаю дітям» Василь Олександрович зауважив: «Найголовнішою рисою педагогічної культури має бути відчуження духовного світу кожної дитини, здатність приділити їй стільки уваги й духовних сил, скільки потрібно для того, щоб дитина відчула, що про неї не забувають, її горе, її образи й страждання поділяють» [3;с.167]. І в повсякденній практиці, і в теоретичних дискусіях вчений наполягав, що суспільство майбутнього має бути гуманним і побудувати його можуть тільки добрі, мудрі, досвідчені люди, а, в свою чергу, виховати таких людей можуть тільки розумні, вдумливі професійні вчителі, що володіють методами гуманної педагогіки та педагогічної культури.

В наукових працях інших дослідників (О. Куцевол, С. Сисоєва Т. Іванова, І. Бех, та ін.) підкреслюється, що культура взагалі є важливим аспектом людської діяльності, яка реалізується у різних видах професійної діяльності, зокрема педагогічної.

Зміст педагогічної культури визначається змістом педагогічної діяльності вчителя, і залежить від рівня педагогічної майстерності викладача.

Отже, формування педагогічної культури майбутнього вчителя літератури є важливим завданням вищої школи. Виховувати цю якість необхідно змотивувавши цей процес.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури дозволяють виокремити такі мотиви формування особистості педагога:

- прагнення до самореалізації;
  - потреба до самовираження;
  - намагання досягти успіху;
  - прагнення запобігти психологічних комплексів;
  - необхідність отримувати насолоду від процесу самовдосконалення;
  - елементи змагання з іншими студентами і т.і.
- Існує низка факторів, які впливають на процес формування у студентів педагогічної культури:
- соціальне оточення;
  - суспільно політичні умови;

- освітній і культурний рівень;
- родинне оточення;
- коло знайомств;
- членство у різних групах за інтересами і т.і.

Результати вивчення літератури, інтерв'ю, бесід з фахівцями, спостережень свідчать про необхідність формування у майбутніх вчителів літератури таких якостей:

- стійка мотивація на вчительську професію;
- захопленість справою;
- ентузіазм;
- почуття гумору;
- врівноваженість;
- впевненість у своїх здібностях;
- індивідуальний стиль діяльності;
- відповідальність;
- позитивне ставлення до будь-якого виду праці;
- ініціатива;
- любов до дітей;
- професійна пильність і т.і.

Крім цього майбутній вчитель літератури повинен володіти знаннями та вміннями, які формують його педагогічну культуру: творчою уявою, навичками асоціативних зв'язків, розвинутим образним мисленням на основі знань з історії та теорії різних видів мистецтва.

Враховуючи визначені мотиви та фактори формування педагогічної культури майбутнього словесника, спираючись на основні ознаки педагога, необхідно визначити шляхи формування цього феномену у студентів. Пропонується експериментально перевірити дієвість наступних заходів:

1. Впровадження у навчальний процес ефективної педагогічної діагностики з метою виявлення креативного потенціалу студента.

2. Організація творчої співпраці студента і педагога.

3. Заохочення самовідданої праці та високої відповідальності тих, хто навчається.

4. Створення психологічного контакту та сприятливої атмосфери навчання на основі особистісно-орієнтованого підходу.

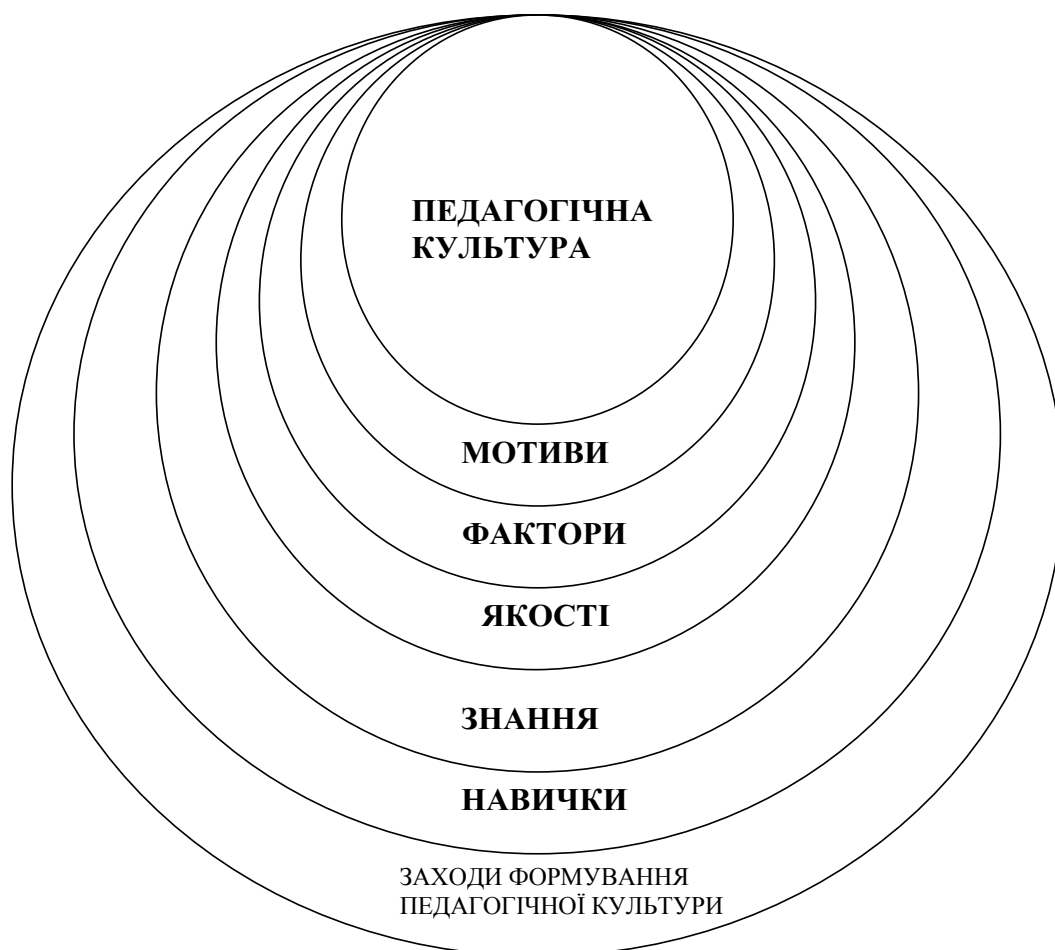
Більшість майбутніх учителів-словесників будуть викладачами української чи зарубіжної культури. Під час цієї професійної діяльності перед ними постає завдання формування читацької культури учнів. Видатний український методист Ю. Султанов зазначив: «... Головною метою шкільної літературної освіти — є підготовка кваліфікованого читача, з урахуванням вікових і психологічних особливостей його розвитку, який розуміє та цінить твори мистецтва, володіє почуттям прекрасного і здатний до повноцінного, критичного сприйняття художнього твору як мистецтва» [8; с. 51]. Отже, формування у студентів словесників

навичок розвитку читацької культури в учнів є одним з елементів підготовки педагога. Загальна схема педагогічної культури майбутнього педагога-словесника відображена на Малюнку 1.

Таким чином, володіння педагогічної культурою є невід'ємною частиною професійної підготовки майбутнього вчителя літератури. Її розвиток у студентів-філологів є важливим завданням вищого навчального закладу. В наступному планується експериментально перевірити дієвість визначень шляхів вирішення цього наукового завдання.

Література

1. Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / За ред. І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. — У двох частинах. — Ч.1. — К., 2001. — 392 с.
2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 3., — К., Рад. школа, 1977.
3. Сухомлинский В.А. О воспитании / Сост. и авт. вступит. очерков С. Соловейчик. — 5-е изд. — М.: Политиздат, 1985. — 270 с.
4. Куцевол.О.М. Теоретико — методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури. - Вінниця, 2006. — 348 с.
5. Сисоева С.О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А.Зязюна. — К.: Віпол, 2000. — 249 с.
6. Иванова Т.В. Культурологическая подготовка будущего учителя: Монография. — К.: ЦВП, 2005. — 282 с.
7. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. — К.ІЗМН, 1988. — 204 с.
8. Султанов Ю.І. У пошуках засад, адекватних шкільному курсу з світової літератури. Теоретичний аналіз сучасного методологічного доробку // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. — 2001. — №2. — с. 50-53.

Мал. 1. Структура педагогічної культури вчителя літератури

Малецькая І.В. Формирование педагогической культуры будущего учителя-словесника. – Стаття

Анотація. Рассматриваются пути формирования педагогической культуры будущего учителя литературы на основе анализа научной литературы, классификации мотивов, факторов и качеств профессиональной деятельности педагога-филолога.

Ключевые слова: педагогическая культура, мотивы формирования личности педагога, факторы педагогического процесса, качества учителя литературы, культура чтения.

Malets'ka I. Formation of the Wood-be Teacher's Pedagogical Culture. – Article

Summary. The article reveals some of the ways by which would-be teachers of literature can form their pedagogical culture. The conclusions are based upon the analysis of scientific sources, motivation factors, and qualification features of a teacher-philologist.

Key words: pedagogical culture, teacher's individuality formation, motivation, pedagogical process, culture of reading.